

Autor: Paul Gottfried

Schmittovi kritici – od pobouřených katolických souvěrců po samozvané liberální demokraty – rádi opakují, že jeho rozlišování mezi liberalismem a demokracií bylo zcela umělé. Ve skutečnosti mělo dle nich zhoubný politický účel: zdiskreditovat potlučené zbytky výmarské německé parlamentní vlády a připravit půdu fašistické diktatuře založené na mytické vůli lidu zproštěné ústavních omezení. Do největší hloubky tento argument propracovává Jürgen Fijalkowski v díle *Die Wendung zum Führerstaat* z roku 1958, ale jeho stopy nalezneme také v protischmittovských invektivách v *The New Republic* a jinde.

Tento konkrétní útok na Schmitta coby vypočítavého proto-fašistu kontrovali jeho nedávní obhájci – včetně mě – odkazem na jeho prokazatelný odpor vůči nacistům v letech 1931 a 1932. Lze také poukázat na jeho návrhy z 20. let učinit výmarskou ústavu robustnější zavedením dalekosáhlých prezidentských pravomocí tváří tvář ohrožení německého státu a výmarského režimu. Nezapomínejme také na Schmittovu podporu extenzivního výkonu výkonné moci během úřadování socialistického prezidenta Friedricha Eberta i jeho konzervativního nástupce Paula von Hindenburga.

Carl Schmitt při projevu na oslavách Dne německého průmyslu a obchodu v Krollově opeře 8. dubna 1930.

Schmittovi kritici a příznivci se však shodují na jeho vytrvalém upřednostňování demokracie před liberalismem. Většina vykladačů se pak přiklání k Giovanni Sartorimu, který v této souvislosti prohlásil, že liberalismus lze vymezit jako všechno to, čím Carl Schmitt nebyl; a v jeho díle bezpochyby nalezneme dostatek vymezování se vůči liberálům i liberalismu, abychom snadno prokázali jeho nepřátelský vztah k oběma.

I přesto bylo ale jeho vnímání liberalismu a demokracie mnohem složitější, než se zpravidla soudí; a přestože Schmitt pracoval s těmito dvěma výchozími body jako s protiklady, ne vždy je chápal zcela totožně, a tím méně jim už od počátku 20. let přiřazoval stejnou hodnotu. V *Politické teologii* z roku 1922 se Schmitt vysmíval tomu, co Juan Donoso-Cortés nazval „la clase discutidora“ (diskutující třída), liberální buržoazii, která usilovala o proměnu všech zásadových pozic na východiska pro kompromis.

V duchu myšlení španělského katolického kontrarevolucionáře 30. a 40. let 19. století Donosa-Cortése napadá Schmitt středostavovské parlamentáře pro jejich nadměrnou závislost na právním uspořádání. Připisuje tuto politickou víru už od osvícenského 18. století mezi evropskou buržoazií převládajícímu deismu. Tito lidé si do politické sféry přenášejí deistickou víru v sebe sama regulující vesmír, na který dohlíží „božský hodinář“, což vysvětluje jejich neschopnost pochopit nevyhnutelně konfliktní povahu politického života a

nezbytnost suveréna, který by urovnal jinak neustále narůstající rozpory mezi třídami a jejich zájmy.

Jistě lze už v *Politické teologii* letmo rozpoznat počátek kritiky liberalismu, na níž už na počátku 20. let Schmitt pracoval. Co je důležité, toto díle nepředestírá tomuto obrazu tupého a politicky naivního liberála atraktivní demokratickou alternativu – právě naopak. Demokraté jsou vykresleni jako modloslužebníci vůle lidu, kteří prahnou po revolučním násilí. Schmitt demokraty popisuje jako typické panteisty; bez uznání si vypůjčuje varování **Alexise de Tocquevillea** z sedmé kapitoly druhé knihy díla *Demokracie v Americe*, podle kterého právě panteismus představuje filozofický systém, který ve staletích demokracie bude nejnáze svádět lidského ducha.

Schmittova chvála organického pojetí demokracie oproti liberalismu lhostejnému k dějinným specifikům a nutnosti jednotící autority netvořila trvalý rys jeho myšlení. Ohraničovala jen jedno z období jeho více než sedmdesátileté kariéry: od konce 20. let po Hitlerův nástup k moci v lednu 1933. Schmitt vnímal nacistický režim jako suverénní diktaturu, která nenávratně vystřídala předcházející německou vládu. Neviděl jej jako pouhé pokračování reformovaného výmarského ústavního pořádku zrozeného z právní revoluce, a stejně tak nevykládal Hitlerův režim jako kvetoucí německou demokracii. Můžeme se domnívat, že Schmitt mluvil vážně, když hovořil o Německu poloviny 30. let jako o příkladu totálního státu nové éry integrální politiky. I ve své nejpodlézavější rétorice v časech Třetí říše prezentoval Schmitt moderní totalitní politiku jako dějinný osud, starými Řeky označovaný výrazem *ta peproma*, přidělený úděl, uvalený spíše než svobodně zvolený. V italské přednášce z roku 1936 *Éra totální politiky* (přednáška se jmenuje *Éra integrální politiky* viz *Die Ära der integralen Politik, Lo Stato. Rivista di Scienza politiche, giuridiche ed economiche*, duben 1936, str. 191-6, pozn. DP) poznamenává, že:

„Současné pojetí politiky odhaluje svou typickou všeobjímající celistvost ve skutečnosti, že i válka se stala totální a dostala kvantitativní rozměr, z něhož musí vycházet jakákoliv analýza vnitřní i vnější politiky. Skrze totální válku se – spolu se zásadní nezbytností naprosté vnitřní jednoty každé válčící mocnosti – odhaluje i naprosté nepřátelství k vnějšku.“ [1]

Osobně tyto pasáže nevnímám jako nadšenou oslavu Nové Evropy. I Schmittova další díla varují před totálními, ideologickými válkami; a jeho třicetiletá obrana zanikajícího evropského uspořádání suverénních států měla souvislost s jeho vyslovenou obavou před válkou všech proti všem. Bránil systém evropských států z období rané moderny coby záštitu před násilím uvnitř a mezi státy zbaveným všech pravidel. Rozhodně však nevelebil tento systém za to, že pomohl zmobilizovat obyvatelstvo k totální válce.

Podobně těžko se dá věřit tvrzení, že Schmitt ztotožňoval nacistický totální německý stát s autentickou demokracií. Ve skutečnosti lze snáze dospět k závěru, že Hitlerovu suverénní diktaturu chápal jako výsledek neochoty či neschopnosti Německa přijmout samotným

Schmittem navrhovaná demokratická protipatření. Hitler využil k ustanovení svého totálního státu liberální anarchie a nepřítomnosti institutu plebiscitu v německé demokracii. Schmittův projekt demokratické alternativy k podle něj kolabujícímu německému liberálnímu režimu vznikl mezi lety 1928 a 1932 jako *tertium quid*. Měl napomoci posílení konzervativní výkonné moci jako protiváhy parlamentního liberálního režimu, která by pomohla udržet při životě německý stát a umožnila mu vypořádat se s revolučními extremisty. Schmitt samozřejmě nepochybně nepřevzal tento právní a koncepční úkol bez vlastní teoretické zátěže. Jak připouští i většina jemu nakloněných kritiků, byl to konzervativce autoritářského stříhu, ne však socialista ani zvláště oddaný nacionalista. Zjevně si cenil úlohy státu a jeho spisy z počátku 30. let se mnohem více zabývají využitím pravomocí německého prezidenta k záchraně zbytků politické autority než ochranou výmarské ústavy. Jím doporučený recept pro obrodu Výmaru pomocí rozšíření prezidentských pravomocí aplikací **článku 48** Ústavy by vyústil v mnohem víc než prosté posílení základny výkonu prezidentské funkce. Vedl by totiž k přestavbě německého režimu přesunem centra autority od parlamentních koalic směrem k ze všeobecných voleb vzešlé hlavě státu.

Je třeba též uznat, že se Schmitt až přespříliš zoufale pokouší demokracii zcela oddělit od principu rovnosti, když trvá na tom, že „v demokracii existuje jedině rovnost skutečně rovných a vůle těch, kdo jim patří,“ že „samozvané demokracie ovládají kolonie, zatímco doma hlásají rovnost občanů,“ a konečně že „demokratická rovnost ve skutečnosti znamená homogenitu,“ a nelze ji uplatnit jako ideál pro „celé lidstvo.“ Tyto definice sice zdůrazňují moderními teoretiky zpravidla opomíjené aspekty demokracie, ale moderní demokracie se zase fakticky staly totožnými s tím, co Schmitt označuje za „masovou demokracii“ stojící v protikladu klasického republikánství.

Vztah demokracie se soudržností a jednotou patřil k předmodernímu republikánství; ale zdaleka není jasné, zda se termín demokracie ve 20. století vztahuje především ke **společnostem**. Přestože není nepravdivá, jeví se Schmittova definice demokracie jako přinejmenším poněkud nucená za účelem toho, aby mohla posloužit jako autoritářský a tradicionalistický protipól liberálnímu konstitucionalismu. Ještě důležitější šlo o reakci na skutečnou politickou krizi – rozklad výmarské parlamentní vlády. Schmitt možná přeháněl nebezpečí a naivitu **normativismu**, jehož skutečných vyznavačů dnes zbyla pouhá hrstka, ale ve 20. a zraje 30. let **Hans Kelsen** a další vlivní právní teoretici zastupovali rozšířený náhled, že ústavní vládu – mimo případ nějaké nepředvídatelné katastrofy – lze rozložit na prvočinitele řádně vytvořených legálních pravidel. Výmarská ústava měla takové normy obsahovat a prostřednictvím právně ustanoveného střídání stranických koalic pod dohledem pozorné, ale ne pánovité exekutivy měl být německý parlamentarismus schopen přečkat jakoukoliv bouři – tedy skoro každou, chtělo by se dodat. Tvůrci ústavy jako **Hugo Preuß** vložili do rukou prezidenta pravomoci pro případ mimořádné události – tedy zhroutil parlamentního systému, i když panovala naděje, že takováto situace bude vždy nanejvýš dočasná. Prezident navíc směl rozhodovat o nutnosti využití těchto pravomocí, také se jich však při nejbližší možné příležitosti měl vzdát ve prospěch vlády s podporou parlamentní většiny.

Po roce 1931, kdy nacisté a komunisté získali v Říšském sněmu dostatečně silnou pozici, aby

mohli zabránit ostatním stranám ve vytvoření životaschopné koaliční vlády, vládl Hindenburg pomocí mimořádných dekretů. Jeho působivé znovuzvolení proti Hitlerovi v roce 1932 podle Schmitta značilo mandát k silné vládě exekutivy. Schmitt prezidenta vyzýval, aby vládl jako „konstituční diktátor“ a než pomine ohrožení, zachoval s extenzivním využitím článku 48 stát. Následky německé hospodářské krize, epidemie pouličního násilí a raketový vzestup volební podpory nacistů a komunistů v roce 1931 a 1932 dodávaly argumentům o nutnosti stabilní vedení národa, schopného čelit výzvě výjimečného stavu na váze.

Tváří tvář vytrvalým obráncům stranické vlády a nadřazenosti parlamentu se Schmitt v díle *Legalita a legitimita* z roku 1931 posmívá myšlence, že vláda musí poskytnout každému – včetně nepokrytě podvrtných subjektů – rovnou příležitost vládnout. Výmaršští republikáni byli podle Schmitta ochotni spáchat politickou a dokonce fyzickou sebevraždu, a za předpokladu, že Hitlerovi stoupenci získají 51% hlasů, ustoupit a umožnit nacistům převzít německý stát. Jeden z nejhlasitějších Schmittových kritiků **Msgr. Ludwig Kaas** z katolické **Německé strany Zentrum** udělal právě to, když 26. ledna 1933 nabádal Hindenburga, aby jmenoval Hitlera kancléřem. Přestože měl Kaas ohledně Hitlera vážné pochybnosti, soudil, že kdyby Hindenburg neposkytl nacistickému vůdci s jeho národní voličskou podporou možnost vytvořit vlastní stranickou vládu, německý parlamentní systém by fakticky zanikl.

Kaas měl za to, že Schmitt si přál Hitlerovi upřít kancléřský úřad přinejmenším zčásti kvůli vlastnímu pohrdání parlamentní vládou. I když snad měl částečně pravdu, je také pravděpodobné, že si Schmitt byl vědom závažnosti následků Hitlerova vzestupu a jakékoliv jiné důvody snad Schmitt pro obranu legitimní organické demokracie před chudokrevným liberálním legalismem měl, jedním z hlavních motivů očividně byla snaha zachránit německý národní stát jak před parlamentním chaosem, tak násilnými extremisty. Nemusel to být jediný důvod pro jeho úpravu definice demokracie, ale nepochybně byl rozhodující.

Silná exekutiva opírající se o autoritu národního plebiscitu by mohla čelit hrozbám státu a veřejnému pořádku účinněji než škorpící se straničtí předáci, a z úst uznávaného válečného hrdiny – dokonce i třaslavého starce jakým byl **polní maršál von Hindenburg** – pravidelně utvrzovaného projevy úcty prostřednictvím voleb, zněla slova o výkonu vůle národa uvěřitelněji než od parlamentních stran a dokonce, taková byla alespoň naděje, než od rádobý nacionalistického diktátora Hitlera. Když v roce 1929 napsal následující kontroverzní slova, měl Schmitt na mysli tradičního ochránce občanského pořádku:

„Čím silnější se stane moc demokratického smýšlení, tím zjevnějším se jeví poznání, že demokracie je čímsi víc než systémem sčítání lístků v tajném hlasování. Pro demokracii v životném, nikoliv pouze technickém slova smyslu, se parlament spjatý s liberálním myšlením jeví jako nadbytečnost, zatímco diktátorské metody nejen že lze podepřít lidovou aklamací, ale dají se dokonce vykládat jako přímé vyjádření podstaty demokracie.“

Jakkoliv pohrdal všemi pokusy zredukovat demokracii na parlamentní techniky, Schmitt zde

předkládá argument – který zkraje 30. let dále rozvíjel – za silnou exekutivu vzniklou na základě plebiscitní podpory.

Rád bych zopakoval, že pro jeho ztotožnění demokracie s organickou komunitou se dají nalézt i jiné důvody, které se ale obtížně nacházejí mimo kontext Schmittem adresované politické situace. Italský vědec **Michele Nicoletti** přináší originální a rozsáhlou interpretaci Schmittova politického myšlení v díle *Trascendenza e Potere*, které klade důraz na náboženské a existenciální motivy. Autor, který sleduje Schmittovu duchovní pouť od let předcházejících Velké válce až do 60. let, se soustřeďuje na katolickou teologii, **Kierkegaardův** existencialismus a hříchem posedlé přemítání německého luterána **Friedricha Gogartena**.

Nicoletti se při hledání odpovědí zcela nevyhýbá výmarské politické scéně, ale po právu ji lze označit spíše za pozadí jeho studie než její předmět. Na 632 stranách sledujeme všechny prvky Schmittova vyvíjejícího se právního a politického myšlení sladěné s existenciální agónií nebo teologickým průlomem. Jeho poznámky k organické demokracii i nevyslovené ospravedlnění silové politiky autor sleduje k imanentistické teologii, která podle Nicolettiho koncem 20. let zastihuje transcendentismus Schmittova pojetí Božského: „*La sostanza omogenea di un popolo e di uno stato è dunque il frutto del processo di realizzazione dell'unità fondamentale*“ je „*innanzitutto un elemento esistenziale.*“ Přesto nás však Nicoletti ujišťuje, že „totožnost“ součástí, kterou Schmitt spojuje s organickou demokracií i dějinnou teologií imanentismu, nedokáže z jeho myšlení zcela odstranit „transcendenci, kterou [Schmitt zdůrazňuje] v sobě každý politický systém ukrývá.“

Důležité je také si uvědomit, že Schmittova analýza demokracie ukazuje na jeho inspiraci na katolické pojetí zastoupení: řádně utvořené světské instituce nejen že umožňují lidem zastupovat se navzájem, ale také vyjevit v sobě obsažené transcendentno – odtud v italštině rozlišení mezi *rappresentazione* a termín s duchovním obsahem *rappresentanza*.

Nicoletti trvá na tom, že Schmitt nikdy neopustil středověké pojetí zastoupení a pokouší se nalézt důkazy v jeho spisech o liberalismu a demokracii. Toto teologické vyšetřování, prokládané životopisnými detaily a dějinným zobecňováním, je nanejvýš poutavé a zároveň ukazuje na nesmírně pečlivé bádání. Dokonce bych jej, stejně jako můj přítel **Paul Piconne**, doporučil k vyvážení sekulárnějších výkladů Schmitta z per **George Schwaba**, **Helmuta Quaritsche** a mého vlastního. Nicoletti dělá dobrou službu onomu aspektu Schmittova myšlení, který autoři zdůrazňující jeho analytickou přísnost ignorují; stojí ale také za to vzpomenout na Schmittovu vlastní zásadu: „*Eine geschichtliche Wahrheit ist nur einmal wahr*“ (Dějinná pravda je pravdivá pouze jednou). To ovšem neznamená, že by veškerá pravda byla relativní.

Schmitt věřil v ukotvenost pravd v kontextu, k němuž musí být vztahovány, mají-li být plně pochopeny. Jeho vlastní právní a politické spisy vzešly z konkrétních dějinných okolností, a přestože snad mohou odkazovat na vysoce osobní existenciální střety, musíme je v první řadě posuzovat jako záměrné reakce na tyto okolnosti. To ovšem kategoricky nevylučuje ani využití Nicolettiho hermeneutiky, která přináší jistý vhled do motivace jeho subjektu. Navrhuji

zde při rozboru Schmittova myšlení – včetně jeho pohledu na demokracii – upřednostnit více historicky podmíněné perspektivy. V tomto ohledu postupuji dle metodologie předepsané samotným Schmittem: studia právního myšlení pomocí jeho dějinného zařazení (*das Rechtsdenken geschichtlich zu verorten*).

Musíme si také položit otázku, zda zůstaly Schmittovy definice demokracie a liberální demokracie dodnes relevantními. Podle jeho známých kritiků jako **Stephen Holmes** nepochybně ano. Jejich Schmitt i zpoza hrobu vkládá nepřátelům globální demokracie a lidských práv do rukou výbušniny určené ke zničení naší politické kultury. Pro tyto kritiky zůstává vynálezcem chmurné alternativy, která se má údajně stát ještě chmurnější, dostanou-li se k politické moci autoritářští korporativisté nebo protiimigrační nacionalisté jako Jean-Marie Le Pen ve Francii. Při pohledu na západní svět topící se v lidskoprávní rétorice a byrokratických plánech na emancipaci diskriminovaných menšin je mi zatěžko brát tato varování v krátkodobém horizontu příliš vážně; a jelikož v dlouhodobé perspektivě souhlasím s Keynesem, soustředím se proto na jiné problémy. Ostatně si také musíme položit otázku, proč by nacionalisté pro identifikaci demokracie s organickým národním společenstvím potřebovali číst právě Schmitta, když se podobné myšlenky dají nalézt u Platóna, Rousseaua, **Xenofón**a, Montesquieueho, Renana nebo tuctů dalších neněmeckých autorů.

Osvětlují Schmittovy politické definice jeho vlastní historickou situaci? Soudím, že ano – jestliže zohledníme i jejich dobové a dnes už poněkud zašlé polemické využití. O leccems vypovídající považují Schmittovo přezíravé nahlížení na „liberální demokracii“ jako na „další formu liberalismu zamýšlenou ne pro svébytná společenství, ale pro celé lidstvo.“ Tento komentář z *Parlamentarismu a masové demokracie* (1929) podtrhuje problematickou povahu otevřených universálních národů – proměnlivé a zvláště nestabilní definice sebe sama. Pouhé právní normy nedokáží natrvalo nastavit společenské a morální vztahy takovýchto národů; byrokratická kontrola bují – zvláště ta terapeutické povahy usilující o kontrolu chování a vštípení upřednostňovaných hodnot; a takováto kontrola se může jevit i opodstatněnou, jelikož alternativou jsou prohlubující se mezikulturní konflikty. Není divu, že takový stav svědčí také intelektuálům prosazujícím své vlastní nejvyšší všeobecné hodnoty. Tímto problémem se Schmitt zabýval ve své pronikavé eseji z roku 1959 *O tyranii hodnot*.

Možná tedy skutečně existuje přirozené spojení mezi současnou praxí demokratického pluralismu a Deweyho pojetím demokracie jako čehosi pozdvihnutého na „živou víru“ s všeobecnou platností. Indoktrinace hodnot prostřednictvím politické výchovy veřejné politiky nabyta v pluralistických demokraciích spojených s administrativním státem na důležitosti. Schmittovy poznámky k liberalismu a demokracii vrhají světlo na tento moderní paradox, kdy pluralistické společnosti vtiskují dané hodnoty buď silou studu – nebo zbraní. Při nepřítomnosti pevného společenství zůstává takovýmto společenstvem jedině nepřijemná volba: přesvědčivost politična, které Schmitt chápal jako trvale propukající konflikt, nebo zavedení hodnot vytvořených sice intelektuály, ale vydávaných za všeobecné. Možná se konec konců nelze jedné z těchto možností vyhnout a je i možné prodělat zároveň obě. Toto poznání bychom neměli vykládat coby zločin z nenávisti, ani kvůli němu nemusíme hned usilovat o vylučující veřejnou politiku, kterou by ostatně stávající americká byrokracie nebyla ochotna vynutit; ale Schmittova analýza liberalismu a demokracie může být i tady užitečná,

především ve svém důrazu na souvztažnost mezi společnostmi označující se za pružné a těmi, které nedokáží ovládat své vlastní násilí a morální zmatek.

Další korelací, která stojí za zamyšlení a která se implicitně vine Schmittovým dílem, je ta mezi společnostmi, které deklarují otevřené hranice a kulturní toleranci a těmi, jejichž intelektuálové úspěšně vtiskují své vlastní „všeobecné hodnoty.“ Všichni obhájci hodnot ochotně řeční ve prospěch demokratického pluralismu, ať už v něj věří nebo ne. Každopádně mohou tuto pózu otevřenosti intelektuálové využít proti svým rivalům obhajujícím odlišné hodnoty.

Liberální zákonnost se dle všeho stala dogmatem pluralistických společností, ale hledání legitimacy pokračuje spolu s činností intelektuálů vtisknout prostřednictvím veřejných institucí společnosti jednotné hodnoty. Podobně jako Spinozova přirozenost neexistují ani politické společnosti ve vzduchoprázdnu, ale pokoušejí se morálně legitimizovat, ať už své instituce označují jakkoliv. Aby obsadily společenské a duchovní posty, z nichž kdysi vyhnaly krále a kněží, obracejí se na novináře a byrokraty. Schmitt neoznačoval tento proces jako „sekularizaci“ – tímto pojmem popisoval přesun moci od středověké církve k světským suverénům. Moderní projekt spojení liberální zákonnosti s upřednostňovanými hodnotami chápal odlišně: jako neúspěšný pokus o znovunastolení politické legitimacy, což pro něj byl další důvod vytrvale zpochybňovat osud liberální demokracie.

Poznámka autora:

Právní teoretik mezinárodního věhlasu Carl Schmitt (1888-1985) se největší slávě těšil v meziválečném období, kdy z něj jeho ústavní komentáře, zamyšlení se nad povahou suverenity a originální příspěvek k pochopení politického života *Pojem politična* (1927) učinily jednoho z nejprovokativnějších a nejbletovanějších intelektuálů výmarského Německa.

Původně se Schmitt ztotožňoval s kulturou katolického Porýní, kde se narodil, a bonnskou univerzitou, kde zkraje 20. let vyučoval. Později navázal vztahy s předními postavami berlínského politického života, mezi které patřili i německý prezident Paul von Hindenburg, kancléř Heinrich Brüning a generál Kurt von Schleicher. Schmittova pevná víra v suverenitu výkonné moci stála v rozporu s výmarskou ústavou, která dělila moc mezi prezidenta a Říšský sněm; po propuknutí krize a s ní spojené politické nestability vyzýval Hindenburga, aby vládl prostřednictvím výkonných dekretů. Schmitt také schvaloval potlačování nacistů a dalších stran odhodlaných svrhnout režim. Po Hitlerově nástupu k moci v lednu 1933 byl tak Schmitt vydán na milost muži a hnutí, proti kterým otevřeně vystupoval. Když zavrhl možnost emigrace, vstoupil Schmitt v květnu za účelem vlastní ochrany do nacistické strany a na čas se ztotožnil s Hitlerovou obrodou německého státu. Nezapomínejme, že přestože Schmitt zprvu hájil Hitlerovu právní revoluci, jeho vlastní zdokumentovaná kritika nacistické ideologie vzbuzovala podezření režimu. Od roku 1935 byl pod dohledem SS a jeho srbská manželka byla obviněna ze špionáže pro nepřátele Třetí říše.

Po válce musel Schmitt čelit četným příkořím: byl uvězněn (a následně propuštěn) jako napomahač nacistického imperialismu; vyloučen z německého akademického života a

onálepkován „liberálně demokratickými“ kritiky jako totalitářský odpůrce liberalismu. Po ztrátě svého profesorského postu na Berlínské univerzitě odešel na odpočinek v sárském Plettenbergu. Zde psal a přijímal hosty, jak sám pozoroval „v exilu“, až do své smrti. Jeho poválečné opus magnum *Nomos der Erde in Völkerrecht des jus publicum europaeum* (1950) obnovil jeho pověst znalce mezinárodního práva a zrodu systému evropských států. Sepsal v něm také své myšlenky ohledně uspořádání mezinárodního systému po rozkladu národních států, přičemž zdůrazňoval modernost samotného pojetí státu coby politické entity charakterizované jednotnou suverenitou a národní osobitostí.

Pro zájemce o Schmittova díla a studie o něm v angličtině viz životopisnou esej na konci mé monografie *Carl Schmitt: Politics and Theory* (Greenwood Press, 1992) a poznámky k nové úvodní kapitole druhého vydání knihy George Schwaba *Challenge of the Exception* (Greenwood Press, 1989).

Poznámka:

[1] K termínu integral politics viz Gopal Balakrishnan, *The Enemy: An Intellectual Portrait of Carl Schmitt* (Verso Books, 2002):

„Aristotle’s concept of politics was essentially determined from the perspective of *domestic* politics. In the eighteenth century, politics was primarily conceived as *foreign* policy, while for domestic politics, the expression *police* arose out of the same Greek etymological root, ‚politeia‘. The nineteenth-century liberal-democratic state conceived of politics ... as *domestic* politics, namely as *party politics*. With the end of the liberal cycle and the beginning of a new era of integral politics, the previously dominant theoretical representations of the structure of politics have proved unsatisfactory: the necessity of finding new concepts arises. One cannot in fact assume that one can return through a kind of pendulum movement back to the eighteenth-century [primacy of] foreign policy; even the concept of foreign policy acquires, in the epoch of integral politics, a new depth and total significance.“

Zdroj Carl Schmitt and Democracy, *The Scorpion* č. 18 (The Power and the Glory).